

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

נח

(חלק טו — שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת נח, כח תשרי — ד' מרחשון, ה'תשפ"ג (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

נח ד

ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה" (ולא מפני „הכרע הדעת“).

וזהו כוונת התנא בענין „חביב אדם שנברא בצלם” – ללמד ולהורות כיצד מוטל על איש ישראל החיוב (וניתנה לו היכולת) „לכוף את כל באי העולם” לקיים את מצוות הקב"ה שנתנו להם – ע"י שמסביר להם את חביבותם, „שנברא בצלם”, ואשר על כן „מוטל עליו לעשות רצון קונו”⁸.

ב. והנה, מובן ופשוט, אשר גם לפירוש זה, ש„אדם” כאן היינו מין המדבר כולו, הרי זה כולל גם בן ישראל, אשר בודאי „נברא בצלם” (אלקים).

וענין זה מתאים לפירושו של כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰, אשר „צלם” קאי על הנפש השכלית שישנה הן בישראל והן בבני נח; וכפל הלשון במשנה – „חביב אדם שנברא בצלם, חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם” – מכוון כנגד ב' הסוגים ד„צלם”¹¹: „חביב אדם שנברא בצלם” קאי על הנפש השכלית „שבכללות מין האנושי”, ו„חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם” קאי על הנפש

א. איתא במשנה¹: „חביב אדם שנברא בצלם, חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר² כי³ בצלם אלקים עשה את האדם”.

וכתב על זה בתוספות יו"ט, דממה שהביא התנא הפסוק „כי בצלם גו” שנאמר לנח ולבניו, מובן, ש„חביב אדם כו” קאי על המין המדבר בכלל, ובכלל זה (גם) בני־נח⁴.

ועפ"ז מבאר שם את שינוי הלשון במשנה, שבבבא זו נקט התנא את התואר (חביב) אדם, ואילו בבבות שלאחרי זה במשנה נאמר נקט (חביבין) ישראל, כי בשאר הבבות מדובר על החביבות (מצד המעלות) שיש רק בישראל („נקראו בנים למקום”, „ניתן להם כלי חמדה”); משא"כ ענין „נברא בצלם” שישנו במין המדבר בכללו.

והנפק"מ מזה לגבי ישראל – שמתעם זה נכלל ענין זה במסכת אבות, שענינה הוראות לישראל בעבודתם הם – מבאר שם ע"פ פסק־דין הרמב"ם: „צוה משה רבינו (ע"ה⁶) מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח”, „והוא' שיקבל אותן

(1) אבות פ"ג מ"ד.

(2) פרשתנו ט, ו.

(3) כ"ה בסדר אדה"ז. וראה שנויי נוסחאות למשניות שם.

(4) ראה ג"כ השקו"ט בארוכה במדרש שמואל לאבות שם.

(5) הל' מלכים פ"ח ה"י.

(6) כ"ה בתוי"ט. וברמב"ם לפנינו ליתא.

(7) שם בסוף הפרק (שדוקא אז נק' „חסידי

אומות העולם”. וראה לקמן סעיף ו).

(8) לשון רש"י לאבות שם. הובא בתוי"ט שם.

(9) ראה תוי"ט ומד"ש שם, שלכמה פ"י קאי רק על בניי – מתאים להכלל (יבמות סא, רע"א) „אתם קרויין אדם”.

(10) ד"ה חביב אדם תש"ב פ"א (ועוד). אוה"ת

שבועות ד"ה חביבין ישראל בתחלתו (ע"פ המד"ש בשם החסיד ז"ל). וראה תוי"ט כאן (ע"פ המו"נ בתחלתו). ועוד.

(11) ד"ה חביב אדם שם רפ"ד.

העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח,¹² ואף יתירה מזו – להביא לכך שקיום המצוות דבני נח יהא (לא מפני, הכרע הדעת, אלא) מפני ש, צוה בהם הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה רבינו ע"ה שבני נח מקודם נצטוו בהן" –

דלכאורה תמוה בכלל: במה שייך קיום המצוות דבני נח לישראל (שעליהם, לכוף את כל באי העולם" לקיימן) ולמתן תורה (ומשה רבינו)?

בנוגע לציווי לישראל ה' מקום לבאר, אשר רצונו של הקב"ה הוא שישראל יעסקו בעבודה ד, יתקן את העולם כולו לעבוד את ה'¹³, ולכן עליהם להשפיע על "כל באי העולם" לקיים את רצון קונם;

אבל אינו מובן, מפני מה על בני נח לקיים מצוותיהם (לא מצד זה שהקב"ה צוה כן לאדם הראשון כו'¹⁴, אלא) מפני ש, צוה בהם הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה רבינו ע"ה¹⁵?

ובשלמא החיוב דישראל לקיים כל מצוותיהם – ובכלל זה המצוות שנצטוו בהן קודם מתן תורה (כמצות מילה) – דוקא מצד ציווי ה' למשה

השכלית שבישראל, שהצלם שבה נעלה מענין הצלם שבכללות מין האנושי (וכדלקמן סעיף ד).

ואעפ"כ, מזה גופא שישנו צד השווה בענין ה, הצלם" בין ישראל לבני נח, מובן, שגם ענין הצלם שבאיש ישראל

[אינו כל כך מצד הענינים והעבודות אשר בהם נבדל הוא לגמרי מבני נח – כי הזירוז על ענינים אלו בא בבבות שבהמשך המשנה, ע"ד עניני (המעלות ו) החביבות המיוחדים לישראל לבדם: "חביבין ישראל שנקראו בנים למקום כו' שניתן להם כלי חמדה" – אלא בעיקר]

מצד עבודתו בתור בן-נח ועם בני נח¹². והיינו, שגם בעבודה זו נוגע (לא רק זה שבן-נח, נברא בצלם" – ולכן "מוטל עליו לעשות רצון קונו" – אלא אף) זה שאצל איש ישראל ישנה בחי' "צלם" (אלא שהיא נעלית מבחי' "צלם" שבכללות מין האנושי).

וצריך להבין: כיון שענין, חביב אדם שנברא בצלם" בא ללמדנו שבן-נח צריך לקיים, "רצון קונו" מפני ש, נברא בצלם", כפירוש התוספות יו"ט – במה נוגעת לכך ההוספה שגם בישראל ישנה מעלה וחביבות זו (אלא שהיא באופן נעלה יותר, "חיבה יתירה נודעת לו כו'")?

ג. עד"ז צריך להבין תוכן ההלכה הנ"ל שבדברי הרמב"ם, אשר ישנו ציווי על ישראל, "לכוף את כל באי

13 לשון הרמב"ם הל' מלכים ספ"א – גבי משיח. וראה מכתב ר"ח ניסן תשל"ב וי"א ניסן תשל"ח ובהערות שם (נדפס בהגש"פ קה"ת תשמ"ו (ושלאח"ז) ע' תרלז, תרצב).

14 סנהדרין נו, ב. רמב"ם שם רפ"ט. וראה אנציקלופדי' תלמודית ע' ב"נ (ע' שטט ואילך).¹⁵

15 ודוחק לומר שכוונתו, כי לולא הקבלה ממש או דברי תורה (ראה רמב"ם שבהערה הקודמת) אין ידוע בכלל ע"ד הציווי לאדה"ר. וצע"ק מה שממשיך (בסוף פ"ח) "אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת", ואינו שולל גם אם עשאן מפני ציווי ה' לאדה"ר.

12 להעיר מהמבואר בארוכה בד"ה חביב אדם שם (ספ"א ואילך) ובכ"ח, שנפש השכלית היא הממוצע בין נפה"א לנפה"ב, שע"ז דוקא הוא בירור נפה"ב.

ולכאורה דרוש ביאור: הלא ענין השכל הוא לברר את ה"אמת" שבכל דבר, ולכן תכונת השכל היא להתעלות מעל (הנטיות והפניות שמצד) המציאות הפרטית – "רוח .. האדם העולה היא למעלה"²¹, ודלא כבעל-חיים, ש"רוח הבהמה היורדת היא למטה"²¹ –

וא"כ, איך יתכן, שטבע הנפש השכלית שבבני נח הוא ההיפך מזה – שמורידה את האדם ומביאתו לידי גסות?

ובשלמא בנוגע לשכל דנפש הבהמית – שכל השייך למדות – הנה כיון שענינן של המדות הוא "הרגש עצמו"²², מוכן שגם השכל שהוא לשם המדות מביא לידי הרגש ישות, ומזה – לגסות;

אבל הנפש השכלית (גם דבן-נח) אינה לשם המדות, אלא לשם ענין השכל עצמו – כבלימוד חכמת התכונה וכיו"ב – ומאיזה טעם יגרם שכל זה להרגש ישות וגסות?

והביאור בזה: יכלתו של השכל להתעלות ממציאותו באה מזה שהאדם אינו מתחשב ב(נטיה וכו') הבאה (מ)מציאותו הפרטית, אלא מבטל את עצמו. וכיון שהשכל שבנפש השכלית עוסק בעניני העולם שענינם ישות ומציאות²², נעשה אף בו הרגש של ישות, המונעו מלהתעלות כדבעי מעל מציאותו הוא.

וזה שהנפש השכלית שבישראל – שאף היא ענינה השכלה בעניני

רבינו ע"ה בסניני¹⁶, מובן הוא, כי מתן תורה פעל שינוי עיקרי בישראל, אשר אז בחר בהם הקב"ה¹⁷, ולפיכך נעשה שינוי גם במצוותיהם (הקודמות).

אבל – איזה קשר ושייכות יש בין מתן תורה לבני נח¹⁸, עד שנחלק ונאמר, שקודם מתן תורה קיימו המצוות מצד ציווי ה' לאדם הראשון, ולאחר מתן תורה עליהם לקיימן מפני ש"צוה בהן הקב"ה בתורה .. ע"י משה רבינו ע"ה"^{18*}?

ד. ויובן בהקדם ביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁹ בענין היתרון דנפש השכלית ("צלם") שבישראל על הנפש השכלית שבכללות מין האנושי – אשר "בה (בנפש השכלית שבנשמות ישראל) מורגשת זכות רוחנית, ואף שזהו שכל אנושי בטבעו, מכל מקום יש בו חיבור והתדבקות לענינים רוחניים זכים";

משא"כ הנפש השכלית שבאומות העולם, שהיא הבנה מגושמת. וכמבואר בכמה מקומות²⁰ שבלמוד חכמות חיצוניות בא האדם להרגש של ישות, ועד שהדבר מביאו לידי גסות וכו'.

16) פיה"מ להרמב"ם ספ"ז דחולין. ובפי' מים חיים (להפריח) לרמב"ם הל' מלכים שם, דזהו ג"כ המקור למ"ש הרמב"ם (גבי ב"ג) "והוא שיקבל אותו וכו'".

17) שו"ע אדה"ז או"ח סי' ס, ס"ד.

18) והא שאמרו (סנה' גט, א) "כל מצוה שנאמרה לב"ג ונשנית בסניני לזה ולזה נאמרה" – אין הכוונה שב"ג מחוייבים בזה מצד הציווי בסניני, כ"א ד, "לא שקלינהו להנך מב"ג וכדקיימו" להו קיימו" (רש"י שם ד"ה לזה ולזה נאמרה).

18*) ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 146 ואילך. חכ"ו ע' 132 ואילך בארוכה.

19) ד"ה חביב אדם שם פ"א.

20) ד"ה ויאמר משה (הא') תש"ט פ"ב ואילך.

21) קהלת ג, כא.

22) ראה ד"ה ויאמר משה שם פ"ג. ועוד.

העולם (שכל אנושי) – יש בה „חיבור והתדבקות לענינים רוחניים זכים“, הרי זה (לא כל כך מצד עצמה, אלא) מצד זה שבאדם מישראל ישנה נפש אלקית, שלמעלה ממציות העולם, הפועלת ביטול גם בנפש השכלית שבו. ולכן בנפש השכלית שבישראל ישנן ב' התכונות: „אף שזהו שכל אנושי בטבעו, מכל מקום יש בו חיבור והתדבקות לענינים רוחניים זכים“, כנ"ל.

ו. וזהו הביאור בפסק-דין הרמב"ם, שעל איש ישראל „לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח“:

על מנת שעבודת בן-נח בקיום המצוות תהא כדבעי, אי אפשר לסמוך על „הכרע הדעת“ שלו – כי הנפש השכלית של עוללה להביאו לידי גסות וכו' ²⁴ – אלא הדבר צריך להיות קשור עם אדם מישראל. וכאשר (נפש השכלית ד) בן-נח מונהגת ע"י איש ישראל, שה„צלם“ (הנפש השכלית) שבו הוא בשלימות, נעשה גם הבן-נח במצב ד„רוח .. האדם העולה היא למעלה“.

ולכן בענין „חיבי אדם (בן-נח) שנברא בצלם“ נוגע גם ענין „חיבה יתירה נודעת לו (לאיש ישראל) שנברא בצלם“ – כי על בן-נח לדעת ששלימות ה„צלם“ שלו תלוי ב„צלם“ דישראל.

וכיון שה„צלם“ שבישראל הוא מסובב מהיותו בעל נפש אלקית, אזי הסיבה פועלת גם על המסובב מעין טבעה ותכונותי, שגם בנפש השכלית יהי טבע הביטול (כנ"ל), ולפיכך תלוי

ה. ועפ"ז יש לומר, שפירוש המשנה שהובא לעיל בשם כ"ק מו"ח אדמו"ר – אשר „חיבי אדם שנברא בצלם“ קאי על הנפש השכלית שבכללות המין האנושי, ו„חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם“ קאי על הנפש השכלית שבנשמות ישראל – נרמז במשנה עצמה:

„חיבי אדם שנברא בצלם“ פירושו, שתוכן חיבות האדם הוא הא גופא (– מפני) ש„נברא בצלם“; ואילו „חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם“ פירושו שיש בו גם חיבה נעלית יותר, חיבה עצמית ²³ אשר מחמתה נברא בצלם אלקים, היינו, ש„נברא בצלם“ כתוצאה מן החיבה היתירה.

וזהו החילוק בין ה„צלם“ שבבן-נח ל„צלם“ שבישראל:

החיבות דבן-נח היא מצד מציאות הנפש השכלית (הצלם) שבו, ואילו

במפרשים פירושו, שהחיבה יתרה היא בזה ש„נודעת לו“ – שהקב"ה גילה ופירסם לו מעלתו וחיבתו כו', ע"ש. אבל ע"פ זה צ"ע כפל הלשון, דהול"ל „חיבה יתרה נודעת לאדם שנברא בצלם“ (ועד"ז בבבא הב' והג'), שזה כולל ב' עניני החיבה (עצם המעלה, ושזה באופן

²³ במפרשים פירושו, שהחיבה יתרה היא בזה ש„נודעת לו“ – שהקב"ה גילה ופירסם לו מעלתו וחיבתו כו', ע"ש. אבל ע"פ זה צ"ע כפל הלשון, דהול"ל „חיבה יתרה נודעת לאדם שנברא בצלם“ (ועד"ז בבבא הב' והג'), שזה כולל ב' עניני החיבה (עצם המעלה, ושזה באופן „נודעת לו“).

²⁴ ראה גם תוי"ט כאן, דלשון המשנה „נברא בצלם“ – בהשמטת תיבת „אלקים“ – הוא „לפי שהם חסרים באמת מידעת אלקים“, ע"ש באורך.

חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום" מכוון ל"גופם של ישראל" ול"נפש האלקית ומעלת הנשמה"; ו"חביבין ישראל... חיבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה" מכוון לגליא שבתורה ולפנימיות התורה;

ואף בענין זה הכוונה היא (ע"ד הנ"ל בנוגע לכפל הלשון שבכבא הראשונה), ש"חביבין ישראל" תלוי בענין "חיבה יתירה נודעת להם כו";

חביבות "גופם של ישראל" תלוי ב"מעלת הנשמה", כמו שנתבאר במקום אחר בארוכה²⁷, שבחירת הקב"ה בגוף²⁸ ישראל נקבעת בגוף בפנימיותו ע"י עבודת הנשמה [ולפיכך תתכן מציאות של "אלו שאין להם חלק לעולם הבא"²⁹ – שגופן כלה³⁰ – אף שבנשמת ישראל אין שייך ענין ההפסד ח"ו³¹].

ועד"ז הוא בנוגע לגליא שבתורה ופנימיות התורה: כאשר יחד עם לימוד גליא שבתורה ישנו גם לימוד פנימיות התורה, אזי לימוד הנגלה – נעשית לו סם חיים³².

(ממאמר ושיחת ש"פ שלח תל"ז)

שלימות עבודתו של בן-נת, שעל ידה נכלל בגדר "חסידי אומות העולם", בזה שיקיים את מצוותיו מפני ש"צוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה רבינו ע"ה", היינו שיקיימן כתוצאה מן הגילוי דמתן תורה²⁵, כאשר זכו ישראל לחביבותם (– מעלתן) העצמית (נקראו בנים למקום וניתן להם כלי חמדה).

[ובזה מבואר גם המשך דברי הרמב"ם: "אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת... (ו)אינו מחסידי אומות העולם ולא²⁶ מחכמייהם" – דלכאורה תמוה: כיון שמקיימן "מפני הכרע הדעת", מפני מה "לא מחכמייהם" הוא? – אלא, שכאשר חסרה לאותו בן-נת ההכרה אשר עבודתו תלוי בישראל ובמתן תורה, סוכ"ס גורם הדבר חסרון גם בשכלו].

ז. וע"פ כל הנ"ל תוכן גם הנקודה המשותפת בכפל הלשון המשנה בין הבכא הראשונה לב' הבכות שאחרי – "חביבין ישראל שנקראו בנים למקום חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום כו' חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה חיבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה":

גם בנוגע לב' בכות אלו מפרש כ"ק מו"ח אדמו"ריי: אשר כפל הלשון שבכל בכא – "חביבין ישראל כו' חיבה יתירה נודעת להם כו" – מכוון כנגד ב' מדריגות שונות: "חביבין ישראל...".

(25) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1094. וראה ליקוט פירושים לתניא פ"א (ע' מח).

(26) כ"ה הגירסא הנפוצה בדפוסים. אבל כו"כ גרסי "אלא מחכמייהם" (נסמן באנציקלופדי תלמודית: ע' ב"נ בסופו, ע' גר תושב הערה 11. וכ"ה הגירסא בכתי' התימנים). וראה לקו"ש ח"כ ע' 141.

(27) ראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 409 הערה 71.
(28) תניא פמ"ט.
(29) סנהדרין ר"פ חלק.
(30) נסמן בתשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד) סי' ח + ס"ד, ע"ש.

(31) ראה תשובות וביאורים שם (ס"ג וד').
(32) יומא עב, ב. עיי"ש. נת' בארוכה בקו"ש ע"ח פ"ה, פ"ג ואילך. וראה סד"ה חביב אדם שם, ובכ"מ.

(* נדפס בס' אג"ק אדמו"ר שליט"א ח"א נ' קמא ואילך. המול).